

19. 3. 2025

ID: 119342

Soukromá vysoká škola

Při uplatnění zákonné výluky z dovolání musí Nejvyšší soud pamatovat na výjimku u vztahů ze spotřebitelských smluv [§ 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř.], jinak poruší právo na přístup k soudu.

Povaha činnosti či plnění veřejných úkolů (poskytování vzdělávání) soukromou vysokou školou nevylučuje, aby měla smlouva o vzdělávání na soukromé vysoké škole pro účely ochrany spotřebitele povahu smlouvy spotřebitelské (§ 1810 občanského zákoníku).

(Nález Ústavního soudu České republiky č.j. IV.ÚS 2093/24 ze dne 5.2.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky B.E., zastoupené Mgr. T.Ch., advokátem, sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2024 č. j. 33 Cdo 2156/2023-215, rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 1. března 2023 č. j. 21 Co 298/2022-164 a rozsudku Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 4. října 2022 č. j. 15 C 359/2021-128, za účasti Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Praze a Okresního soudu v Mladé Boleslavi, jako účastníků řízení, a obchodní společnosti AMBIS vysoká škola, a.s., sídlem P., zastoupené Mgr. D.B., advokátkou, sídlem P., jako vedlejší účastnice řízení, tak, že usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2024 č. j. 33 Cdo 2156/2023-215 porušilo základní právo stěžovatelky na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2024 č. j. 33 Cdo 2156/2023-215 se ruší. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Ústavní soud poprvé řeší otázku, zda smlouva uzavřená mezi studentem a soukromou vysokou školou je smlouvou spotřebitelskou. Podle Ústavního soudu tomu tak je, proto se uplatní výjimka ze zákonné výluky civilního dovolání [§ 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu]. Nejvyšší soud tím, že dovolání jako objektivně nepřipustné odmítl, porušil právo na přístup k soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

II. Popis věci a jejího procesního vývoje

2. Vedlejší účastnice je soukromá vysoká škola, která se po stěžovatelce (jako své bývalé studentce) domáhala žalobou zaplacení částky 45 800 Kč (po částečném zpětvzetí žaloby 43 800 Kč). Žalobu opírala o neuhrazené školné za akademický rok 2020/2021, k jehož placení se stěžovatelka zavázala na základě smlouvy o studiu uzavřené dne 24. 8. 2020. Proti tomu se stěžovatelka ohradila. Škola jí prý neumožnila studium řádně začít, proto se rozhodla studium ke dni 6. 10. 2020 ukončit. Bránila se též tím, že smlouva o studiu je v rozporu s dobrými mravy a v rozporu s právy spotřebitele. Poukázala na jednostrannost smlouvy, bez sankcí prý mohla vypovědět smlouvu pouze škola, nikoli student. Smlouva je podle stěžovatelky neplatná, soudu proto navrhla zamítnutí žaloby.

3. Okresní soud v Mladé Boleslavi rozhodoval v této věci dvakrát. Vždy dal soukromé vysoké škole za pravdu a vyhověl žalobě. Námitkám stěžovatelky nepřisvědčil. Škola vystavila fakturu za školné v souladu s uzavřenou smlouvou. Stěžovatelka jej měla povinnost hradit, ať už ke studiu nastoupila, či nikoli. Právní úprava v oblasti ochrany spotřebitele na tento smluvní vztah nedopadá. Stěžovatelka

se vždy odvolala, poprvé úspěšně, podruhé již nikoli. Byť stěžovatelka trvala na tom, že se v této věci použije spotřebitelské právo, Krajský soud v Praze s tím nesouhlasil a podrobněji vysvětlil, zejména odkazy na judikaturu Nejvyššího soudu, proč jí v dané věci nesvědčí ochrana spotřebitelských práv.

4. Stěžovatelka poté podala proti rozsudku krajského soudu dovolání. Dovolání podle ní splňovalo předpoklady přípustnosti dle § 237 občanského soudního řádu. Skutečnost, že "hodnota sporu" nedosahuje 50 000 Kč, je bez významu. Šlo o vztah ze spotřebitelské smlouvy, proto hodnota sporu neměla vliv na přípustnost dovolání. V obsáhlé argumentaci vyčetla soudům nesprávný výklad smlouvy o studiu, nesprávný a mechanický výklad hmotného práva a špatnou práci s judikaturou, která je navíc leckde nepřiléhavá. Dále stěžovatelka podotkla, že jiný soud dospěl v obdobném případě k odlišným závěrům (citovala z rozsudku Okresního soudu v Chebu ze dne 3. 6. 2022 č. j. 9 C 421/2021-205, kde vystupovala stejná vysoká škola).

5. Nejvyšší soud se dovoláním věcně nezabýval. Odmítl jej jako objektivně nepřipustné. Směřovalo totiž proti rozhodnutí vydanému v řízení, jehož předmětem bylo peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč [§ 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu]. Nejvyšší soud vysvětlil, že výklad pojmu "služba" je v právu ochrany spotřebitele již ustálen, na evropské úrovni představuje tzv. *acte éclairé*, tedy otázku bez pochybností vyřešenou Soudním dvorem. Žalovaný nárok neplyne ze vztahu mezi spotřebitelem a podnikatelem. Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 26. 10. 2016 sp. zn. 33 Cdo 4532/2014 uzavřel, že se limit 50 000 Kč uplatní v případě vysoké školy ve formě obecně prospěšné společnosti. Stejně tak posoudil nárok na úplatu za vzdělání soukromou základní školou (rozsudek ze dne 17. 10. 2019 sp. zn. 33 Cdo 3805/2018). Nejvyšší soud zdůraznil, že studiem na soukromé či veřejné vysoké škole občané realizují ústavou zaručené právo na vzdělání dle čl. 33 odst. 1 věty první Listiny. Proto uzavřel, že "poplatky, které může veřejná vysoká škola požadovat v průběhu studia, nepředstavují přímé protiplnění za poskytnuté služby, konkrétně za zprostředkovanou výuku. Tyto poplatky reflektují podíl studenta na nákladech spojených s vysokoškolským studiem a jejich účelem není vytvářet sociální bariéry v přístupu ke vzdělání". Nejvyšší soud neshledal důvod, proč by se od této ustálené judikatury měl odchýlit, byť nyní byla žalobkyní soukromá vysoká škola.

III. Argumentace stěžovatelky

6. Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí. Tvrdí, že civilní soudy porušily její ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny. V obsáhlé ústavní stížnosti stěžovatelka kritizuje každé napadené rozhodnutí, proti nimž uvádí rozličné argumenty. Všem argumentům je nicméně společná otázka, zda je sporná smlouva o studiu smlouvou spotřebitelskou. Tento argument se prolíná celou ústavní stížností.

7. V prvním argumentačním okruhu stěžovatelka kritizuje nedbalou práci s judikaturou Nejvyššího soudu a Soudního dvora EU. Upozorňuje, že usnesení Nejvyššího soudu 33 Cdo 4532/2014 na nynější věc vůbec nedopadá. Usnesení se sice týkalo soukromé vysoké školy, ovšem zřízené ve formě obecně prospěšné společnosti, která své zisky musela použít výhradně na veřejně prospěšnou službu. Usnesení přísně rozlišuje poplatky podle § 58 zákona č. [111/1998](#) Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), na straně jedné, a poplatky podle § 59 téhož zákona, na straně druhé. Judikaturu Soudního dvora EU čtou civilní soudy špatně a vyvozují z ní mylné závěry. Zda je poskytování vzdělání službou ve smyslu práva EU, závisí na způsobu financování. Je-li činnost vzdělávací instituce financována ze soukromých prostředků, jde o službu. V takovém případě soukromá vysoká škola není součástí veřejného vzdělávacího systému.

8. Druhý argumentační okruh rozebírá systematiku čl. 33 Listiny a důsledky z něho plynoucí. Ten činí jasný rozdíl mezi jednotlivými druhy vysokých škol. Na jedné straně stojí veřejné vysoké školy,

na straně druhé soukromé vysoké školy. Toto rozlišení se propisuje do zákonné právní úpravy poplatků za studium. Pro veřejné vysoké školy platí režim podle § 58 zákona o vysokých školách, pro soukromé vysoké školy režim podle § 59 téhož zákona. Nejde o zaměnitelnou právní úpravu. V této souvislosti se stěžovatelka ohrazuje proti závěru, že problematiku studijních poplatků upravuje vnitřní předpis soukromé vysoké školy. V jejím případě tomu tak nebylo. Naopak, výši, způsob placení či splatnost upravovala výhradně smlouva o studiu. Stěžovatelka upozorňuje, že soukromé vysoké školy soustavně porušují zákon: jejich vnitřní předpisy vůbec neupravují poplatky za studium.

9. Třetí argumentační okruh se týká práva na odůvodnění rozhodnutí. Stručně řečeno, stěžovatelka kritizuje způsob, jakým se civilní soudy vypořádaly s jejími argumenty. Stěžovatelka musí vědět, proč její argumentace neobstála a v čem se mylí, čemuž civilní soudy nedostály.

10. Čtvrtý argumentační okruh namítá porušení procesních práv. Okresní soud stěžovatelku řádně nepoučil o koncentraci řízení. Nejvyšší soud taktéž nesprávně použil § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Od samotného začátku stěžovatelka namítala, že právní vztah mezi ní a soukromou vysokou školou je právním vztahem vyplývajícím ze spotřebitelské smlouvy.

11. Stěžovatelka doplnila ústavní stížnost hned dvakrát. V prvním doplnění (ze dne 25. 11. 2024) žádá, aby Ústavní soud zohlednil jiná rozhodnutí civilních soudů. Stěžovatelka rovněž upozorňuje na vícero řízení před Ústavním soudem, která řeší stejnou právní otázku. Při této příležitosti vznáší kritiku proti jiným rozhodnutím Nejvyššího soudu. Znovu kritizuje nedbalou práci s judikaturou. Nejvyšší soud aplikuje vlastní judikaturu tam, kde nemá. V druhém doplnění (ze dne 26. 11. 2024) stěžovatelka požaduje, aby civilní soudy aplikovaly rozsudek 33 Cdo 3805/2018. Tento rozsudek obsahuje hlediska pro vyhodnocení, zda ta či ona smlouva je smlouvou spotřebitelskou.

IV. Shrnutí řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud si vyžádal soudní spis (§ 42 odst. 3 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu). Dále vyzval všechny účastníky řízení, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti. Ústavní soud též vyzval soukromou vysokou školu (tj. v úvahu připadající vedlejší účastníci), aby se vyjádřila.

13. Okresní soud uvádí, že odůvodnění všech napadených rozhodnutí jsou podrobná, srozumitelná a přesvědčivá. Proto na ně odkazuje. Není pravda, že stěžovatelka nemohla studovat. Z dokazování jasně plyne, že stěžovatelka obdržela přístupové údaje do školního informačního systému a se školou komunikovala. I kdyby smlouva o studiu byla smlouvou spotřebitelskou, žádná stěžovatelčina práva nebyla porušena. Stěžovatelka ukončila studium výlučně z důvodů na své straně, povinnost uhradit školné by jí zůstala i v postavení spotřebitele. Do této situace by se nedostala, kdyby se chovala zodpovědněji.

14. Krajský soud zcela odkázal na svůj rozsudek. Zdůraznil, že při rozhodování zohlednil relevantní judikaturu.

15. Nejvyšší soud úvodem připustil, že povaha smlouvy o studiu mezi soukromou školou a studentem je předmětem mnoha diskuzí. Judikatura zdůrazňuje, že právo na vzdělání patří mezi tzv. sociální práva. Při poskytování vzdělávání nevystupují soukromé školy jako dodavatelé služeb, tj. jako klasičtí podnikatelé. I ony jsou součástí veřejného vzdělávacího systému. Poplatky spojené se studiem na soukromé škole nejsou přímým protiplněním za poskytnutou službu, ale představují podíl studenta na nákladech na vzdělání. Proto nelze na smlouvy o studiu hledět jako na smlouvy uzavřené mezi podnikatelem a spotřebitelem. Pro posouzení smlouvy o studiu jako smlouvy spotřebitelské nestačí,

že vzdělávací zařízení je soukromou školou zřízenou ve formě obchodní společnosti.

16. Nejvyšší soud dovodil absenci spotřebitelského charakteru smluv u všech stupňů vzdělávání, a to u výtěžných i nevýtěžných soukromých škol. Způsob financování soukromé vysoké školy nic nemění na poskytované službě, kterou je vzdělávání. Charakter této služby je v zásadě stejný jako u veřejné vysoké školy. Stěžovatelkou zmiňovaný náleze Pl. ÚS 34/17 se dle Nejvyššího soudu věnuje "problematické, zda existuje subjektivní veřejné právo na zřízení neveřejné /nestátní, soukromé školy, a zda státu vzniká povinnost zajišťovat právo na vyučování na těchto školách". Závěr, že poskytování vzdělání na soukromé vysoké škole je službou ve veřejném zájmu a že nejde o podnikatelskou činnost, se nepřičí výše citovanému nálezu.

17. Soukromá vysoká škola jako vedlejší účastnice podala obsáhlé vyjádření. Předně vytyká stěžovatelce, že chce, aby Ústavní soud přehodnocoval důkazy. Stěžovatelka nepředkládá žádné ústavněprávní argumenty. Poté soukromá vysoká škola zaměřila pozornost na dva argumenty.

18. První, nejobsáhlejší argument rozebírá pojem spotřebitele. Vysokoškolské vzdělání je veřejnou službou. Podmínky, způsob a vůbec pravidla pro poskytování vzdělání na vysokých školách, ať už veřejných, nebo soukromých, podléhá přísné veřejnoprávní úpravě. Soukromá vysoká škola tedy vykonává veřejnou moc a vůči studentům vystupuje jako správní orgán. Soukromá vysoká škola nedostává od státu žádné finance, proto svou hlavní činnost (poskytování vzdělávání) "financuje výhradně ze školného hrazeného studenty". Bez nich nemůže plnit přísné podmínky akreditace, které vyžadují, aby soukromá vysoká škola zajistila před začátkem každého akademického roku dostatek pedagogů a místností pro výuku. To je důvod, proč musí studenti platit poplatky za studium dopředu a proč se nelze domáhat vrácení již uhrazeného poplatku. Vše je úzce provázané s dalšími povinnostmi vysoké školy. Bez poplatků za studium nelze plnit veřejnoprávní povinnosti. Soukromá vysoká škola proto není klasickým podnikatelem, ale spíše kvazi-podnikatelem, neboť zisky musí použít výlučně na vzdělávací činnost. Své přesvědčení o nepoužitelnosti spotřebitelského práva opírá o zprávu kontrolního orgánu Národního akreditačního úřadu, o náleze Pl. ÚS 34/17 a o rozhodnutí civilních soudů nižšího stupně. Judikatura Soudního dvora není bez dalšího přenositelná na české právo, neboť vzdělání je čistě vnitrostátní záležitostí. Sporná smlouva o studiu rozhodně není adhezní smlouvou.

19. Zadruhé, škola se vyjadřuje k úpravě poplatků za studium vnitřními předpisy. Ani zde nevidí problém. Požadavek na vtělení úpravy poplatku za studium do vnitřního předpisu je přehnaný. Stačí, aby vnitřní předpis upravil jen jednotlivé druhy poplatků, jejich konkrétní výši lze přenechat ujednáním ve smlouvě.

20. Všechna vyjádření byla zaslána stěžovatelce, škole a civilním soudům na vědomí.

V. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

21. Stěžovatelka nyní napadá všechna rozhodnutí civilních soudů. Protože dovolání bylo podle Nejvyššího soudu objektivně nepřipustné, nemohl se jím blíže zabývat, a to ani postupem podle § 237 občanského soudního řádu. Ústavní soud proto musí nejprve posoudit, v jaké části ústavní stížnosti jsou splněny všechny procesní předpoklady.

22. V části směřující proti usnesení Nejvyššího soudu ústavní stížnost podmínky řízení splňuje: stěžovatelka je oprávněna ji podat, podala ji včas, je řádně zastoupena a vyčerpala všechny procesní prostředky k ochraně svých práv. Ústavní stížnost je v tomto rozsahu přípustná a Ústavní soud je příslušný k jejímu projednání. Jak Ústavní soud vysvětlí níže, je i důvodná.

23. Ve zbývajících částech, jmenovitě proti rozsudkům okresního soudu a krajského soudu, je ústavní

stížnost nepřipustná, neboť je předčasná. Nejvyšší soud totiž bude muset přezkoumat dovolání opětovně. Není úkolem Ústavního soudu, aby další rozhodování Nejvyššího soudu suploval [§ 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu; pro obdobný postup srov. např. nálezy ze dne 30. 9. 2021 sp. zn. IV. ÚS 1898/21 (N 169/108 SbNU 90), bod 34; ze dne 26. 4. 2023 sp. zn. IV. ÚS 450/23, Bartízalová I, bod 44; ze dne 17. 4. 2024 sp. zn. II. ÚS 617/24, Máková, body 14, 36 a 37, či ze dne 4. 9. 2024 sp. zn. IV. ÚS 1627/24, Bartízalová II, bod 27].

24. Ústavní soud proto zaměří pozornost jen na odmítavé usnesení Nejvyššího soudu.

25. Ústavní soud nenařídil ústní jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 věty první zákona o Ústavním soudu).

VI. Posouzení ústavní stížnosti

26. Stěžovatelka vedla se soukromou vysokou školou spor o zaplacení školného, které ovšem nepřesahovalo více než 50 000 Kč. Nejvyšší soud se však věci blíže nezabýval, protože dovolání bylo objektivně nepřipustné, hodnota sporu byla nižší než 50 000 Kč [§ 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu]. Výjimku z této zákonné výluky však mají spory ze spotřebitelských smluv, čehož se stěžovatelka nyní dovolává.

27. Struktura nynějšího nálezu je následující. První část se věnuje obecným východiskům, tj. právu na přístup k Nejvyššímu soudu a judikatuře Soudního dvora ke spotřebitelskému právu (část VI. A.). V druhé části Ústavní soud aplikuje obecná východiska na nynější věc (část VI. B.).

VI. A. Obecná východiska

(a) K právu na přístup k Nejvyššímu soudu ve věcech civilního dovolání

28. Ústavní pořádek nezaručuje právo na přístup k Nejvyššímu soudu. Pokud však právní řád takovou možnost upraví, musí Nejvyšší soud při rozhodování o opravných prostředcích šetřit základní práva a ctít ústavní principy. Nejinak je tomu u civilního dovolání [srov. nálezy ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131)].

29. Posláním Nejvyššího soudu není, aby posoudil co největší množství sporů. Jeho úkolem je sjednocovat judikaturu a přispět ke zkvalitnění rozhodovací činnosti všech civilních soudů. Zákonné výluky dovolání napomáhají dosáhnout tohoto legitimního cíle [stanovisko pléna ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 (ST 45/87 SbNU 905), body 27 až 30].

30. Ani při aplikaci zákonných výluk z dovolání (§ 238 občanského soudního řádu) však nemůže Nejvyšší soud postupovat svévolně. Pokud podřadí dovolání pod některou ze zákonných výluk, ač neměl, poruší tím právo na přístup k soudu (srov. např. nálezy ze dne 31. 10. 2023 sp. zn. III. ÚS 647/23, Komplexní služby věřitelům, bod 28 in fine). Stejně tak platí, že odmítne-li Nejvyšší soud dovolání pro objektivní nepřipustnost, nesmí opomíjet výjimku pro spotřebitelské spory. Opomine-li Nejvyšší soud tuto výjimku, popřípadě ji vyloží nepřipustně restriktivně, poruší právo na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny [nálezy ze dne 8. 9. 2020 sp. zn. IV. ÚS 1922/20 (N 181/102 SbNU 93), SOCIETE AIR FRANCE, bod 14].

(b) K pojmovým znakům spotřebitelské smlouvy a ke spotřebitelskému právu EU

31. V nynější věci je sporné, zda spor mezi studentem a soukromou vysokou školou má základ ve spotřebitelské smlouvě, tj. zda se jedná o vztah ze spotřebitelské smlouvy. Pokud ano, hodnota sporu nebude hrát žádnou roli při rozhodování o nepřipustnosti dovolání [srov. § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu] a Nejvyšší soud by svým rozhodnutím porušil základní právo na přístup k soudu.

32. Jakkoli právo EU neupravuje vnitrostátní úpravu mimořádného opravného prostředku v civilním řízení soudním, přípustnost dovolání vychází z pojmu "spotřebitelské smlouvy", který má kořeny v právu EU. Právní úprava spotřebitelského práva spadá do působnosti práva EU a upravuje jej řada unijních směrnic.?

33. Spotřebitelskou smlouvou se rozumí taková smlouva, kterou mezi sebou uzavírají spotřebitel a podnikatel (§ 1810 občanského zákoníku). Zákon vymezuje spotřebitelské smlouvy na základě vlastností smluvních stran, jež mají původ ve faktické (ekonomické) nerovnosti.

34. Občanský zákoník vymezuje spotřebitele v souladu s právem EU v § 419, zatímco podnikatele v § 420. U podnikatele má unijní původ druhý odstavec § 420 [Havel, B. Komentář k § 420, in: Melzer, F. - Tégl, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III, § 419-654. Leges: Praha 2014, s. 13, nebo Zapletal, J. § 420, in: Petrov, J. - Výtisk, M. - Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, marg. č. 9]. Za podnikatele se mj. považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku (§ 421 odst. 1 občanského zákoníku). Česká úprava spotřebitelské smlouvy podle § 1810 občanského zákoníku navíc není omezena na určité smluvní typy nebo určitý charakter plnění. Byť by již na tomto závěru mohl Ústavní soud skončit (třeba zdůraznit, že soukromá vysoká škola je v tomto případě akciovou společností, tedy osobou zapsanou v obchodním rejstříku), judikatura Nejvyššího soudu vychází z toho, že povaha služby (poskytování vysokoškolského vzdělávání) vylučuje obchodní společnosti poskytující vzdělání z dosahu spotřebitelského práva. Přitom vychází z judikatury Soudního dvora a zdůrazňuje veřejnoprávní povahu vysokoškolského studia. Proto dále Ústavní soud zaměřil pozornost právě na tuto judikaturu.

35. Ve věci Zentraler zur Bekämpfung unlauteren Wettberwerbs (rozsudek ze dne 3. 10. 2013, C-59/12) se Soudní dvůr vyjádřil k postavení veřejnoprávní zdravotní pojišťovny jako podnikatele, resp. obchodníka (pro účely výkladu směrnice o nekalých obchodních praktikách, spočívající v účinné ochraně spotřebitele před praktikami této povahy). Sporné bylo, zda veřejnoprávní povaha zdravotní pojišťovny a plnění úkolů v obecném zájmu vylučuje, aby byla považována za podnikatele. Podle Soudního dvora tato skutečnost nemá žádný význam (bod 37). Pojem podnikatele se musí vykládat široce, zahrnuje jakoukoli fyzickou a právnickou osobu, která vykonává výdělečnou činnost. Lhostejno, zda se tak děje v soukromém či veřejném zájmu či jakou právní formu má dotčená osoba (bod 32).

36. Na tyto závěry Soudní dvůr navázal a blíže je upřesnil v rozsudku ze dne 4. 10. 2018, C-105/17, Kamenova (rovněž ve vztahu ke směrnici o nekalých obchodních praktikách). Pojem podnikatele (resp. v unijním právu obchodníka) je funkčním pojmem vyžadujícím posouzení, zda smluvní vztah nebo obchodní praktika spadá do rámce obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání dané osoby (body 33 až 36). Závěr, že určitá osoba je podnikatelem, nelze učinit odtrženě od okolností daného případu. Vždy je třeba přihlídnout ke všem skutkovým okolnostem, a to v jejich vzájemné souvislosti. Jen tak lze bezpečně uzavřít, že určitá osoba vystupovala jako podnikatel, která má faktickou, ekonomickou a právní převahu. Soudy by měly přihlídnout mj. k tomu, zda dotčená osoba vykonává svoji činnost soustavně, zda tak činí za účelem dosažení zisku, zda má informace, které druhá strana nutně nemusí mít a díky tomu má lepší postavení, zda má právní status, jenž dotčené osobě dovoluje činit akty obchodní povahy, či zda je plátcem DPH atd. (tamtéž, body 37 až 39).

37. Věcí již přímo se týkající vysokoškolského vzdělání je Karel de Grote - Hogeschool Katholieke

Hogeschool Antwerpen (rozsudek ze dne 17. 5. 2018, C-147/16). Zde šlo o vysokou školu v Belgii, která poskytovala veřejně financované vzdělání. Belgická vysoká škola půjčila jednomu ze svých studentů peníze, aby mohl zaplatit mj. poplatky za studium. Stejně jako v rozsudku Zentraler zur Bekämpfung unlauteren Wettberwerbs musel Soudní dvůr vyřešit, zda výkon činnosti v oblasti veřejného zájmu, zde vzdělání, vylučuje dotčenou osobu jako podnikatele. Soudní dvůr vysvětlil, že pojem podnikatel, resp. prodávající nebo poskytovatel, má být vykládán široce. Zahrnuje všechny fyzické a právnické osoby, které jednájí v souvislosti s jejich obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním. Bez významu je, jakou povahu má taková činnost. Je třeba rozlišovat mezi hlavní činností a činností vedlejší, doplňkové povahy. I kdyby hlavní činností vysoké školy bylo poskytování bezplatného (respektive z veřejných prostředků financovaného) vzdělání (v tomto ohledu by tedy podnikatelem být nemohla), může pro vedlejší činnost nabýt postavení podnikatele. Důležité je, jaké je vzájemné postavení smluvních stran. Proto je třeba posoudit, zda smluvní strany jednájí v rámci profesní činnosti, resp. zda smluvní vztah spadá do rámce této činnosti (body 49 až 59).

38. V této souvislosti lze rovněž odkázat na argumenty generální advokátky E. Sharpston (stanovisko ze dne 30. 11. 2017, C-147/16, Karel de Grote). Zda je někdo podnikatelem, se neodvíjí od jeho klasifikace, právního postavení či jeho zvláštních vlastností. Podnikatel však musí jednat pro účely, které nějak souvisí s jejich ekonomickou činností. Pokud osoby spolu vstupují do smluvního vztahu, třeba zkoumat, jaké je jejich vzájemné postavení a především zda se tak děje v souvislosti s ekonomickou činností té či oné smluvní strany. Povaha, účel, způsob financování činnosti ani předmět smlouvy proto nejsou určující. Žádný konkrétní druh činnosti totiž není výslovně vyloučen z působnosti unijního spotřebitelského práva. Je sice pravda, že veřejné vzdělávání, převážně financované veřejnými rozpočty, není službou ve smyslu čl. 57 Smlouvy o fungování Evropské unie. Nicméně základním hlediskem při vymezení služby není povaha plněných úkolů, nýbrž zda se služba poskytuje za úplatu (srov. blíže body 50 až 67).

39. Není tedy pravda, že vysokoškolské vzdělávání nemůže být ve smyslu práva EU nikdy předmětem spotřebitelské smlouvy. U poskytování vzdělání judikatura Soudního dvora zohledňuje způsob, jakým vzdělávací zařízení financují svoji činnost, resp. z jakých zdrojů čerpají prostředky pro zajištění jejich chodu. V případě kurzů nabízených institucemi, které jsou součástí veřejného vzdělávacího systému a jsou zcela nebo převážně financovány z veřejných prostředků, neexistuje úplata, a tedy ani "služba" podle práva EU. Tento závěr platí i tehdy, pokud studenti někdy musí hradit poplatky nebo školné za účelem příspěví na náklady fungování vnitrostátního vzdělávacího systému (rozsudek SDEU ze dne 27. 6. 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, bod 50 a tam cit. judikatura). Naopak vzdělávání poskytované vzdělávacími institucemi financovanými z podstatné části ze soukromých prostředků (žáci a jejich rodiči) představuje službu ve smyslu práva EU, jelikož tyto instituce sledují cíl, který spočívá v nabízení služeb za úplatu (rozsudek velkého senátu SDEU ze dne 11. 9. 2007, Schwarz a Gootjes-Schwarz, C-76/05, bod 40). Prve zmíněný případ se v České republice očividně týká veřejných vysokých škol, druhý případ vysokých škol soukromých.

40. Podobně k tomu uvádí s odkazem na judikaturu Soudního dvora též bod 34 odůvodnění směrnice o službách na vnitřním trhu:?? "podstatným znakem úplaty je skutečnost, že představuje protiplnění za dotyčné služby"; "v případě činností prováděných bez protiplnění státem nebo z pověření státem v rámci jeho povinností v sociální, kulturní, vzdělávací a soudní oblasti, jako jsou kurzy poskytované v rámci vnitrostátního vzdělávacího systému nebo správa systémů sociálního zabezpečení, které nejsou spojeny s hospodářskou činností, charakteristický znak úplaty chybí. Úhrada poplatku příjemci, například školné nebo zápisné hrazené studenty za účelem určitého příspěvku na úhradu provozních nákladů systému, sama o sobě úplatu nepředstavuje, neboť daná služba je stále v zásadě financována z veřejných zdrojů. Na tyto činnosti se tedy nevztahuje definice "služby" v článku 50 Smlouvy, a nespádají proto do oblasti působnosti této směrnice."

41. Ústavní soud si uvědomuje, že Soudní dvůr své závěry vyřkl na půdorysu odlišných směrnic,

kteře podnikatele označují různými názvy, navíc jejich vymezení není vždy shodné (pro přehled srov. stanoviska generálního advokáta Y. Bota ve věci C-59/12, Zentraler zur Bekämpfung unlauteren Wettberwerbs, bod 41). Přesto jsou použitelné. Všem směrnici je totiž společné, že za podnikatele (obchodníka) se považují fyzické a právnické osoby, ať už veřejného nebo soukromého práva, které do vztahů se spotřebitelem vstupují jako osoby jednající pro účely své ekonomické činnosti, u nichž lze předpokládat jejich soustavnost a výdělečný účel (tamtéž, bod 42). Konec konců všechny relevantní směrnice mají v primárním právu společný právní základ (takto rozsudek Kamenova, body 28 a 29; též Weatherill, S. EU Consumer Law and Policy. 2nd edition. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar, 2013, s. 17). To je také důvod, proč Soudní dvůr sporný pojem vykládá jednotně a ve prospěch ochrany spotřebitele.

42. Judikaturu Soudního dvora lze tedy shrnout následovně. Zaprvé, pojem podnikatele se vykládá široce. Právní forma, povaha činnosti, naplňovaný zájem, sledovaný účel či předmět smlouvy nejsou určující. Zadruhé, jde o funkční pojem. Jednání podnikatele se musí uskutečnit v souvislosti s jeho ekonomickou činností. Pokud uzavře smlouvu, zkoumá se, zda smluvní vztah spadá do rámce jeho ekonomické činnosti a jak silné postavení má vůči druhé smluvní straně. Zatřetí, závěr o postavení podnikatele nelze činit izolovaně. Vždy je nutné zohlednit skutkové okolnosti konkrétního případu, jako například soustavnost činnosti, její výkon za účelem zisku, informační nerovnováhu či odpovídající právní formu atd. Začtvrté, z konkrétního a kontextuálního posouzení každého typu služby pak také logicky plyne možnost "štěpeného" statusu toho samého subjektu s ohledem na konkrétní plnění. Je možné, že jeden a ten samý subjekt bude s ohledem na určitý typ plnění poskytovatelem služeb spotřebitelům, zatímco při poskytování jiného plnění nikoli.

43. Nadto nelze opomíjet Listinu základních práv EU; i ona má v judikatuře Ústavního soudu své místo. Ústavní soud odkazuje především na čl. 38 Listiny základních práv EU, podle kterého v politikách Unie je zajištěna vysoká úroveň spotřebitele. Byť tento článek přímo nezakládá subjektivní právo, stále jde o důležitý výkladový princip (ostatně stejný princip zakládá rovněž čl. 12 Smlouvy o fungování Evropské unie) [nálezy ze dne 27. 11. 2017 sp. zn. I. ÚS 1844/17 (N 218/87 SbNU 505), API Atelier, bod 13, nebo ze dne 5. 11. 2019 sp. zn. II. ÚS 2778/19 (N 186/97 SbNU 31), Foitová, body 20 až 24].

44. Ústavní soud ostatně již v minulosti uzavřel, že požadavek na ochranu spotřebitele se může promítnout do požadavků práva na spravedlivý proces [nález ze dne 10. 4. 2014 sp. zn. III. ÚS 3725/13 (N 55/73 SbNU 89), Bankovní poplatky, bod 42]. Pokud civilní soudy nezohlední ochranu spotřebitele podle čl. 38 Listiny základních práv EU, mohou tím porušit právo na spravedlivý proces nebo jeho nedílnou součást, např. právo na přístup k soudu podle české Listiny (srov. opět nález II. ÚS 2778/19, Foitová, bod 26).

VI. B. Aplikace na nynější případ

45. Podle Nejvyššího soudu sporná smlouva o studiu není spotřebitelskou smlouvou, resp. žalovaný nárok na zaplacení studijního poplatku neplyne ze vztahu ze spotřebitelské smlouvy. Nejvyšší soud to podpořil třemi samostatnými, ale provázanými argumenty. První argument vychází z jeho prejudikatury, jmenovitě z usnesení ze dne 26. 10. 2016 sp. zn. 33 Cdo 4532/2014 (ve věci Vysoké školy mezinárodních a veřejných vztahů) a z rozsudku ze dne 17. 10. 2019 sp. zn. 33 Cdo 3805/2018 (Soukromá základní škola Cesta k úspěchu v Praze). Druhý argument se opírá o unijní pojem služby, o němž nepanují ani v judikatuře Soudního dvora EU pochybnosti (srov. např. již v bodě 39 shora uvedený rozsudek velkého senátu C-76/05, Schwarz a Gootjes-Schwarz). Třetí argument pak upozorňuje na význam čl. 33 Listiny. Pokud jednotlivci studují na soukromých vysokých školách, vykonávají tím ústavně zaručené právo. Poplatek za studium je proto jen podíl studenta na nákladech na vysokoškolském studiu; nejde o přímé protiplnění za poskytnutou službu.

46. Všem argumentům Nejvyššího soudu je společné jedno. Zdůrazňují povahu činnosti soukromé školy. Protože soukromá škola poskytuje, byť za úplatu, vzdělání, není klasickým podnikatelem. Smlouvy, které uzavírá se studenty, proto nejsou podle Nejvyššího soudu smlouvami spotřebitelskými. Taková argumentace však neobstojí. Protože napadené usnesení Nejvyššího soudu je (v souladu se závěry stanoviska pléna Pl. ÚS-st. 45/16) spíše stručné a vychází právě ze shora citované judikatury, Ústavní soud se dále vyrovnává především s touto prejudikaturou.

47. Pokud Nejvyšší soud upnul pozornost jen na povahu podnikatelské činnosti soukromé vysoké školy, pochybil. Ústavní soud nepochybně, že podnikatelská činnost v oblasti vzdělávání je v obecném zájmu, resp. částečně přispívá k plnění veřejného úkolu. To ale bez dalšího neznamená, že soukromá vysoká škola nemůže být podnikatelem ve smyslu spotřebitelského práva.

48. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu neodpovídá judikatuře Soudního dvora, ale ani realitě života. K usnesení 33 Cdo 4532/2014 Ústavní soud podotýká, že závěry tam vyřčené vznikly za poněkud zvláštních okolností. Příklad se týkal soukromé vysoké školy, která kvůli statusu obecně prospěšné společnosti (podle dnes již zrušeného zákona č. [248/1995](#) Sb., o obecně prospěšných společnostech) nemohla své zisky použít pro jiný než obecně prospěšný účel. Hlavním účelem školy nebylo dosahování zisku, nýbrž poskytování obecně prospěšných služeb, jako např. vzdělání. Právě na tom Nejvyšší soud založil svůj závěr, že soukromá škola nebyla podnikatelem (tehdy ještě podle vymezení v obchodním zákoníku). Ovšem zisková či nezisková povaha dotčené osoby nemá žádný význam pro závěr, zda jde o podnikatele (rozsudek Karel de Grote, C-147/16, bod 51). Usnesení 33 Cdo 4532/2014 je již v tomto ohledu v rozporu s judikaturou Soudního dvora, které se přitom navazující judikatura Nejvyššího soudu tolik dovolává.

49. Druhým argumentem Nejvyššího soudu v usnesení 33 Cdo 4532/2014 bylo, že studiem na vysoké škole občané realizují ústavně zaručené právo na vzdělání podle čl. 33 odst. 1 věty první Listiny. Poplatky spojené se studiem na soukromých vysokých školách podle Nejvyššího soudu nejsou přímým (adresným) protiplněním za poskytnuté služby (výuku), ale vyjadřují podíl studenta na nákladech na vysokoškolské studium, a jejich smyslem není založit sociální překážku v přístupu ke vzdělání (zde Nejvyšší soud odkázal na důvodovou zprávu k návrhu zákona o vysokých školách).

50. Tento argument Nejvyššího soudu je absurdní a v rozporu nejen s právními předpisy, ale i s realitou. Důvodem je již jen to, že Nejvyšší soud zjevně zaměnil poplatky vybírané veřejnými vysokými školami (viz detailní podmínky stanovené v § 58 zákona o vysokých školách) a poplatky vybírané soukromými vysokými školami (§ 59 zákona o vysokých školách jen říká, že poplatky spojené se studiem na soukromých vysokých školách stanoví soukromá vysoká škola ve svém vnitřním předpisu.). Realitou je, že poplatky vybírané soukromými vysokými školami jsou nezřídka vysoké a slouží ke kompletnímu financování soukromé školy. Teze, že poplatky nemohou být sociální překážkou pro přístup ke vzdělání, pochopitelně platí jen u poplatků, které vybírají veřejné vysoké školy a které jsou přísně regulované v § 58 zákona o vysokých školách. Ovšem u poplatků vybíraných soukromými vysokými školami toto neplatí. Tyto poplatky nejsou svou výší nijak omezené a sociální překážku pro přístup ke vzdělání založit mohou - a často založí (záměny obou poplatků v argumentaci Nejvyššího soudu si v české doktríně povšiml již S. Vojáček, podle něhož Nejvyšší soud v odkazu na důvodovou zprávu "zaměnil poplatky spojené se studiem na soukromých vysokých školách za poplatky spojené se studiem na veřejných vysokých školách. V důsledku toho civilní soudy nahlíží na studenty soukromých vysokých škol jako na studenty veřejných vysokých škol a na činnost soukromých vysokých škol jako na činnost veřejných vysokých škol."; viz Vojáček, S. Soukromá vysoká škola jako podnikatel, student jako spotřebitel? Právní rozhledy, č. 19-20/2024, s. 641, detailněji tamtéž, s. 645).

51. Uvedené rozdíly odráží text zákona o vysokých školách, který veřejné a soukromé vysoké školy důsledně rozlišuje. Zatímco veřejné vysoké školy jsou financovány převážně státem (což odpovídá

ústavním povinností státu vůči právu občanů na vzdělání podle čl. 33 odst. 1, 2 Listiny), soukromá vysoká škola (čl. 33 odst. 3 Listiny) je povinna zajistit si finanční prostředky pro vzdělávací a tvůrčí činnost sama (§ 40 zákona o vysokých školách) [k ústavnímu zakotvení soukromých vysokých škol srov. náleze ze dne 9. 7. 2019 sp. zn. Pl. ÚS 34/17 (N 130/95 SbNU 84; 224/2019 Sb.) - K zřízení soukromých škol aneb ústavnost § 148 odst. 3 písm. a) školského zákona; tento plenární náleze se nicméně k problematice nyní řešené nijak nevyjadřuje].

52. Rozsudek 33 Cdo 3805/2018, který řešil spor ze smlouvy uzavřené se soukromou základní školou, z právě uvedených závěrů (dílem rozporných s právem EU, dílem až absurdních) vyšel a dodal k nim následující. Při posouzení smlouvy o studiu, uzavřené mezi studentem a soukromou školou, z hlediska § 1810 občanského zákoníku (jako smlouvy spotřebitelské) nestačí jen zjištění, že jde o soukromou školu zřízenou ve formě obchodní korporace za účelem podnikání a vytváření zisku. Klíčové je podle Nejvyššího soudu, "že vzdělávání poskytované právníky osobami, předmětem jejich činnosti je také poskytování vzdělávání nebo školských služeb, je veřejnou službou". Dalším kritériem je způsob financování právnické osoby, která "je součástí veřejného vzdělávacího systému, tj. zcela nebo hlavně z veřejných prostředků, popř. s nařízeným způsobem nakládání se ziskem na vzdělávání a školské služby. Zdůraznit je třeba i naléhavost státního zájmu na úrovni základního vzdělání, které je povinné pro každého; zde platí zásada, že čím níže v rámci vzdělávacího systému jdeme, tím více má vzdělání neziskovou a skutečně sociální povahu."

53. Ústavní soud již výše vysvětlil, že ani veřejnoprávní povaha činnosti či veřejně prospěšný účel nehrají zásadní roli při vymezení spotřebitelské smlouvy, respektive práva na ochranu spotřebitele. Jistě platí, že veřejné vzdělávání, jež je financované převážně ze státního rozpočtu, nelze považovat za službu ve smyslu článku 57 Smlouvy o fungování EU. Je to proto, že stát či různé veřejné školy zde neposkytují služby za úplatu, ale plní vůči svému obyvatelstvu své poslání v oblasti sociální, kulturní a vzdělávací (viz čl. 33 odst. 1, 2 Listiny a body 39 a 40 shora).

54. Z těchto východisek vyšel též Nejvyšší soud. Opomněl však, že jinak tomu bude u vzdělávacích zařízení financovaných z podstatné části ze soukromých prostředků (zejména, ale nikoli výlučně studenty či jejich rodiči). Poskytování takového vzdělání, bez ohledu na to, zda je organizují školy soukromé či veřejné, je službou ve smyslu článku 57 Smlouvy o fungování EU, jelikož sleduje cíl, který spočívá v nabízení služeb za úplatu. Proto základním hlediskem při definování služeb v oblasti vzdělávání ve smyslu článku 57 Smlouvy o fungování EU je to, zda je služba poskytována za úplatu, nikoli povaha plněných úkolů (srov. stanovisko generální advokátky E. Sharpston ve věci Karel de Grote, C-147/16, body 58 až 61, s odkazy na další judikaturu a dále výklad v bodech 39 a 40 shora).

55. Ústavní soud proto uzavírá, že stěžovatelka je spotřebitelkou. Je fyzickou osobou, nejednala v rámci své podnikatelské činnosti nebo povolání. Obchodní společnost AMBIS vysoká škola, a.s., je akciovou společností, tedy osobou zapsanou v obchodním rejstříku (§ 421 odst. 1 občanského zákoníku). Předmětem její podnikatelské činnosti je poskytování vysokoškolského vzdělání. Pokud škola uzavřela se stěžovatelkou smlouvu o studiu, stalo se tak v rámci její podnikatelské činnosti. Uzavření smlouvy sledovalo podnikatelský záměr. Lze doplnit, že škola je financována výlučně ze školného (resp. ve smyslu zákonné dikce "poplatků", což potvrzuje sama škola ve vyjádření k ústavní stížnosti, srov. bod 18 shora).

56. Je třeba též odmítnout argument školy, že je v první řadě orgánem veřejné moci, vykonávajícím veřejnou moc v oblasti vysokého školství. Soudní dvůr již odmítl argument, podle něhož je udělování vysokoškolských diplomů výkon veřejné moci, vylučujícím vysokoškolské vzdělávání z působnosti směrnice o službách: klíčový a určující prvek jakéhokoli vzdělávání není udělení titulu, ale výuková činnost. (Vysokoškolská) učitelská činnost není činnost primárně spojená s výkonem veřejné moci (stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 15. 11. 2018, Kirschstein, C-393/17, bod 62, či na toto stanovisko navazující rozsudek Soudního dvora ze dne 4. 7. 2019 Kirschstein, C-393/17, body 54

až 60). Ústavní soud nevyklučuje veřejnoprávní (vrchnostenské) aspekty činnosti soukromé vysoké školy, v nynější věci však jde o smluvní vztah mezi školou a studentkou (stěžovatelkou).

57. Vše řečené tak vede Ústavní soud k jedinému: stěžovatelka byla v nynější věci spotřebitelkou, soukromá vysoká škola podnikatelkou a uzavřená smlouva o studiu proto byla smlouvou spotřebitelskou (§ 1810 občanského zákoníku). Zákonná výlučka z civilního dovolání se neměla uplatnit. Nejvyšší soud neústavně pochybil, pokud dovolání odmítl pro nepřipustnost podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Tím stěžovatelce odepřel její ústavně zaručené právo na přístup k soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny).

58. Zcela na závěr lze upozornit, že v české právní doktríně dlouhodobě panuje názor, že soukromé školy jsou při poskytování vzdělávání za úplatu poskytovateli služeb [např. Bobek, M. Čl. 33 (Právo na vzdělání), in: Wagnerová, E. - Šimíček, V. - Langášek, T. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 721], respektive že smlouva o vzdělání na soukromé škole je spotřebitelskou smlouvou mezi podnikatelem a spotřebitelem (takto např. Puškinová, M. - Hlaváč, A. Vzdělávání v soukromých a církevních základních a středních školách - specifika a souvislosti. Řízení školy č. 11/2017, s. 12 násl.; Drachovský, O. Jsou studenti soukromých škol či jejich rodiče chráněni jako spotřebitelé? Advokátní deník. 23. 8. 2023; nejkompaktněji pak shora citovaná práce S. Vojáčka).

VII. Závěr

59. Ústavní soud shrnuje, že žalobní nárok v podobě neuhrazeného školného vyplýval ze soukromoprávního vztahu ze spotřebitelské smlouvy. Uplatní se tedy zákonná výjimka z výlučky civilního dovolání, kterou však Nejvyšší soud odmítl použít. Pochybení Nejvyššího soudu pramenilo v nesprávném výkladu, který kladl přílišný důraz na povahu podnikatelské činnosti (poskytování vzdělávání jako plnění veřejného zájmu). Ač soukromé vysoké školy plní veřejné úkoly a naplňují veřejný zájem, nemění to nic na spotřebitelské povaze smluvního vztahu studenta a soukromé školy, neboť tyto školy financují svou činnost převážně (či zde dokonce výlučně) z úhrad placených studenty.

60. Nejvyšší soud porušil stěžovatelčino právo na přístup k soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny). Ústavní soud proto ústavní stížnosti částečně vyhověl a napadené usnesení Nejvyššího soudu zrušil [§ 82 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

61. Ve zbytku, v částech napadajících rozsudky okresního soudu a krajského soudu, je ústavní stížnost nepřipustná [§ 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu]. Věc se vrací Nejvyššímu soudu, který se bude muset dovoláním znovu zabývat. Proto je ústavní stížnost proti výše zmíněným rozsudkům předčasná.

Další články:

- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)

- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)